

УДК 327 (510+597)

КОНФЛІКТОГЕННИЙ ПОТЕНЦІАЛ АСИМЕТРИЧНИХ КИТАЙСЬКО-В'ЄТНАМСЬКИХ ВІДНОСИН

CONFLICTOGENIC POTENTIAL OF ASYMMETRIC CHINESE- VIETNAM RELATIONS

КОНФЛІКТОГЕННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АСИММЕТРИЧНЫХ КИТАЙСКО-ВЬЕТНАМСКИХ ОТНОШЕНИЙ

Дерев'янюк І. П.

Кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій Національного авіаційного університету. E-mail: derevianko_ip@ukr.net.

Derevianko I. P.

Ph.D. (historical sciences), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Relations of Information and Regional Studies of the National Aviation University. E-mail: derevianko_ip@ukr.net.

Дерев'янюк И. П.

Кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений информации и региональных исследований Национального авиационного университета. E-mail: derevianko_ip@ukr.net.

Анотація. *В статті проаналізовано особливості китайсько-в'єтнамських асиметричних відносин з потужним деструктивним потенціалом. Сконцентровано увагу на елементах конфронтації між Китаєм і В'єтнамом, які стоять на заваді прискоренню та розширенню масштабів стратегічного співробітництва. З'ясовано, що двосторонні відносини між Китаєм і В'єтнамом, хоча і розвиваються у форматі «всебічного стратегічного співробітництва і партнерства» не уникнули протистояння, викликаного територіальними суперечками у Південно-Китайському морі. В'єтнам відчуває серйозний дискомфорт від посилення агресивної регіональної політики Китаю, яка набуває системного і чітко структурованого характеру. Досліджено ключові конфігурації і траєкторії базових стратегій В'єтнаму, направлені на стримування Китаю, який намагається поступово переформатувати простір навколо своїх кордонів. Встановлено, що китайсько-в'єтнамські відносини це поєднання політичних, ідеологічних і культурних контактів з комплексом протиріч. Попри послаблення ролі ідеологічних догматів, комуністичні партії Китаю і В'єтнаму є надто близькими і контролюють найважливіші вектори розвитку двосторонніх відносин. Зазначено, що незважаючи на посилення протиріч, китайсько-в'єтнамські відносини динамічно розвиваються і еволюціонують і їх співпраця певною мірою ґрунтується на пошуку компромісів, спільних точок дотику позицій та взаємоприйнятних рішень.*

Ключові слова: *Китай, В'єтнам, китайсько-в'єтнамські відносини, Південно-Китайське море, стратегія.*

Abstract. *The article analyzes the features of Sino-Vietnamese asymmetric relations with a powerful destructive potential. The focus is on the elements of the confrontation between China and Vietnam, which prevent the acceleration and expansion of the scope of strategic cooperation. It has been found that bilateral relations between China and Vietnam, although they are developing in the format of "comprehensive strategic cooperation and partnership", did not avoid a confrontation caused by territorial disputes in the South China Sea. Vietnam is experiencing serious discomfort from the strengthening of China's aggressive regional policy, acquiring a systemic and clearly structured character. The key*

configurations and trajectories of Vietnam's basic strategies aimed at containing China, which is trying to gradually reformat the space around it is borders, are explored. It has been established that Sino-Vietnamese relations are a combination of political, ideological and cultural contacts with a complex of contradictions. Despite the weakening of the role of ideological tenets, the Communist Parties of China and Vietnam are too close and control the most important vectors of development of bilateral relations. It was noted that despite the intensification of contradictions, Sino-Vietnamese relations are dynamically developing and evolving and their cooperation to a certain extent is based on the search for compromises, common points of contact between positions and mutually acceptable solutions.

Key words: *China, Vietnam, Sino-Vietnamese relations, South China Sea, strategy.*

Аннотация. *В статье проанализированы особенности китайско-вьетнамских асимметричных отношений с мощным деструктивным потенциалом. Сконцентрировано внимание на элементах конфронтации между Китаем и Вьетнамом, которые мешают ускорению и расширению масштабов стратегического сотрудничества. Выяснено, что двусторонние отношения между Китаем и Вьетнамом, хотя и развиваются в формате «всестороннего стратегического сотрудничества и партнерства» не избежали противостояния, вызванного территориальными спорами в Южно-Китайском море. Вьетнам испытывает серьезный дискомфорт от усиления агрессивной региональной политики Китая, которая приобретает системный и четко структурированный характер. Исследовано ключевые конфигурации и траектории базовых стратегий Вьетнама, направленные на сдерживание Китая, который пытается постепенно переформатировать пространство вокруг своих границ. Установлено, что китайско-вьетнамские отношения это сочетание политических, идеологических и культурных контактов с комплексом противоречий. Несмотря на ослабление роли идеологических догматов, коммунистические партии Китая и Вьетнама есть слишком близкими и контролируют важнейшие векторы развития двусторонних отношений. Отмечено, что несмотря на усиление противоречий, китайско-вьетнамские отношения динамично развиваются и эволюционируют и их сотрудничество в определенной степени основывается на поиске компромиссов, общих точек соприкосновения позиций и взаимоприемлемых решений.*

Ключевые слова: *Китай, Вьетнам, китайско-вьетнамские отношения, Южно-Китайское море, стратегия.*

Постановка проблеми. Складність, безпрецедентна взаємодія і зростаюча асиметрія відносин між суб'єктами стають відмінною рисою сучасних міжнародних відносин. Процес динамічної трансформації міжнародних відносин, що характеризується елементами невизначеності та напруженості супроводжується формуванням різних конфігурацій у відносинах між державами, в основі яких як правило лежать ієрархічні відносини домінування і підпорядкування.

Характеризуючи жорсткі реалії сучасних міжнародних відносин, відомий політолог та державний діяч США Г. Кіссінджер стверджував, що «центр тяжіння у міжнародних справах поступово зміщується з Атлантичного регіону, де він був розташований останні три століття по напрямку до Тихоокеанського регіону. Саме в Азії сьогодні розташовані країни, що найбільш динамічно розвиваються, і у їхньому розпорядженні з'являється все більше можливостей втілювати в життя власні уявлення про національні інтереси» [15].

По мірі стрімкого зростання політичного і економічного впливу КНР спостерігається перетворення його у центр тяжіння конфліктогенних ситуацій в регіоні. У зв'язку з цим, особливого значення набуває формат непростих китайсько-вьетнамських відносин з потужним деструктивним потенціалом.

Мета статті – визначити елементи конфронтації китайсько-в'єтнамських відносин, проаналізувати напрямки зовнішньої політики КНР, дослідити детермінанти, що визначають вибір в'єтнамської стратегії щодо Китаю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні розробки в напрямі дослідження китайсько-в'єтнамських відносин належать широкому колу дослідників, серед яких варто виділити Т. Fravel, С. Thayer, А. Vuving, В. Womack [14; 18; 19; 20; 21–26]. Дослідження науковців присвячені багатоаспектним питанням розвитку непростих відносин між Китаєм і В'єтнамом.

Грунтовно висвітлюються територіальні суперечності в районі Південно-Китайського моря в наукових розвідках Є. Канаєва, В. Колотова, Д. Мосякова, Г. Мурашевої [1; 2; 3; 7; 8; 9].

Значний фактичний матеріал по темі дослідження міститься в працях Г. Локшина, в яких розкриваються проблемні питання китайсько-в'єтнамської взаємодії [4; 5; 6].

Центральне місце в осмисленні особливостей розвитку китайсько-в'єтнамських відносин належить американському науковцю Б. Уомаку, який здійснивши детальний аналіз відносин між двома країнами, дійшов висновку, що між Китай і В'єтнам протягом більш ніж тисячолітньої історії склалися дев'ять різних типів асиметричних відносин [24].

Студіювання численних праць, які присвячені різнобічним аспектам тематики дає змогу стверджувати, що існуючий комплекс проблем у китайсько-в'єтнамських відносинах має складну, багатовимірну структуру, що вимагає міждисциплінарного підходу до їх вивчення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зростання мілітарної і економічної сили Китаю, що неминуче веде до зміни балансу сил в регіоні, стало однією з визначальних рис міжнародних відносин у постконфронтаційний період в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Це не могло не викликати занепокоєння і стурбованість з боку регіональних держав. Найбільш чутливим до посилення впливу і глобальних амбіцій Китаю є В'єтнам, на розвиток відносин яких суттєвий вплив справили географічний та історичний чинники.

Кваліфікуючи китайсько-в'єтнамські відносини як асиметричні, необхідно зауважити, що їх специфіка, детермінована суттєвою різницею у рівнях економічного розвитку та впливом історичної пам'яті двох етносів на моделі політичної поведінки.

Слід зауважити, що упродовж кількох тисячоліть китайсько-в'єтнамські відносини зазнали помітних трансформацій: від насильства до договірних відносин, від конфронтації до мирної взаємодії.

Значний розрив у співвідношенні ключових структурних параметрів між Китаєм і В'єтнамом став характерною рисою різноманітних асиметричних діад. В'єтнам засвідчив можливість підтримувати стійкі асиметричні відносини з Китаєм в контексті зростаючої нерівності між двома країнами [16].

Сучасні білатеральні відносини між Китаєм і В'єтнамом, хоча і розвиваються у форматі «всебічного стратегічного співробітництва і партнерства» не уникнули ускладнень і напруги, викликаних територіальними розбіжностями у Південно-Китайському морі, які на сьогодні вважаються найгострішим питанням у відносинах між країнами. Існування у китайсько-в'єтнамських відносинах елементів конфронтації перешкоджають прискоренню та розширенню масштабів стратегічної співпраці.

В'єтнам відчуває серйозний дискомфорт від посилення агресивної регіональної політики Китаю, яка набуває системного і чітко структурованого характеру. Пекін продовжує зберігати вплив на хід подій в регіоні і швидкими темпами нарощує військовий потенціал, стверджуючись як друга мілітарна потуга світу.

Китай, використовуючи свої переваги, успішно і ефективно просуває свої власні геополітичні інтереси. Сукупний військово-політичний, економічний, науково-технічний потенціал Китаю у все більшій мірі проектується в міжнародних відносинах на глобальному рівні. З егоцентричної точки зору це дає йому унікальну можливість у міжнародних відносинах.

Після закінчення холодної війни та завершення біполярної конфронтації напрямки зовнішньої політики КНР передбачали розвиток добросусідських відносин з сусідніми державами, прагнення до кращих відносин у всіх напрямках і активнішу роль в міжнародному співтоваристві. Кожен з цих пунктів, ставши природним результатом багатопольярного мислення, успішно реалізовувався китайським керівництвом у XXI ст. [23].

Китаю на тлі стрімкого економічного зростання, вдалося досягнути чималого успіху в напрямку поліпшення своїх міжнародних відносин, особливо з сусідніми державами, що експліцитно відображає його гнучку політику щодо менш потужних країн.

В епоху реформ надзвичайно корисною концепцією для формулювання зовнішньополітичної стратегії Китаю стала поліполярність, яка зменшивши акцент на боротьбі наддержав, розширила міжнародний політичний простір для Китаю. За словами Ху Цзіньтао (Генеральний секретар ЦК КПК 2002–2012 рр.), багатопольярність є «важливою базою для досягнення тривалого миру на цій планеті».

У постконфронтаційний період вона забезпечує основу для зовнішньої політики, яка має глобальну структуру, але є тактовною стосовно сусідніх країн та інших буферних держав. Концепція поліполярності стала однією з ключових у державних і партійних документах КНР. Вона сприяє зміцненню однієї із кращих кооперативних традицій китайської зовнішньої політики, таких як п'ять принципів мирного співіснування. Загалом, поліполярність відповідає прагненням Китаю, але водночас вона потребує готовності до протистояння з іншими полюсами сили та складної непередбачуваної міжнародної ситуації [23].

Загалом зовнішня політика Китаю, направлена на посилення геополітичних позицій, носить поступальний характер і жодним чином не передбачає радикальних трансформацій у системі міжнародних координат.

Водночас амбіційні плани Пекіну щодо зростання власної ролі у системі міжнародних відносинах ускладнили процес подолання протиріч на регіональному рівні.

Пекін, оголосивши Південно-Китайське море зоною своїх ключових економічних інтересів викликав своїми діями занепокоєння у В'єтнама, якому украй важко вирішувати такі питання з КНР на двосторонній основі.

Концентрований морський інтерес Китаю, зростання його морської активності змушують В'єтнам в останні роки нарощувати військовий бюджет, що не додає стабільності в регіоні. Якщо в останні роки Ханой виділяв на військові витрати близько 3% ВВП, то тепер планується збільшити цей показник до 5%.

В'єтнам на фоні інших держав ПСА виділяється більшими потенційними можливостями для стримування амбітного Китаю. Ханой проявляє активність у протистоянні зростаючій китайській експансії в районі Південно-Китайського моря, де відбувається ескалація напруженості між країнами. Для В'єтнаму стратегічне значення має військово-морська кооперація з тихоокеанськими країнами, яка розглядається в'єтнамською стороною через призму протидії морському гегемонізму Китаю.

Конфронтаційна лінія Китаю створює для нього низку негативних моментів. Спостерігається зростання недовіри, антикитайських настроїв з боку сусідніх країн. Активізували свої дії в регіоні США, які підвищують рівень і число контактів з країнами ПСА [8, с. 10].

Територіальні суперечності між Китаєм і В'єтнамом у Південно-Китайському морі і неможливість знаходження спільних точок дотику яскраво свідчать про асиметрію наявних сил двох країн і вразливість СРВ.

Кумулятивний ефект від зростаючого впливу Китаю в Південно-Китайському морі ускладнює захист в'єтнамською стороною своїх інтересів в регіоні і відіграє важливу роль у формуванні традиційного сприйняття В'єтнамом КНР як агресивної і ворожої держави.

Історія міжнародного конфліктного вузла в Південно-Китайському морі розпочалась ще в 1956 р., коли Китай захопив частину Парасельських островів і прагнув розширити там зону свого впливу. Згодом в січні 1974 р. в результаті бойових дій проти Південного В'єтнаму Китаю вдалось встановити свій контроль над усіма Парасельськими островами. В поле зору китайської агресивної політики потрапили і острови Спратлі

План дій Пекіну в Південно-Китайському морі, що був заснований на розширенні свого контролю, передбачав уникнення ризику військового зіткнення. Відсутність зовнішньої протидії підштовхнуло лідерів Піднебесної продовжувати експансивну політику і мілітаризацію Південно-Китайського моря.

Китай, порушивши в односторонньому порядку всі домовленості з країнами-сусідами, оголосив 80% акваторії ПКМ своєю територією, що викликало нове зростання напруги в регіоні. Отже, Південно-Китайське море стало зоною перетину інтересів конкуруючих держав [8, с. 6].

США розглядали дії Китаю як «провокаційний і потенційно небезпечний акт». Вашингтон заявив, що «Китай не надав ніякого пояснення або обґрунтування в рамках міжнародного права на ці великі морські домагання». Однак негативна реакція США і країн регіону не похитнула позицій Китаю [8, с. 7].

Практичні дії китайського керівництва, направлені на одноосібне контролювання природних ресурсів Південно-Китайського моря, створюють чималі проблеми для В'єтнаму і ставлять під сумнів всі плани його економічного розвитку. В'єтнамська громадськість вкрай болісно сприймає такий перебіг подій і не розділяє політики поступок і умиротворення Китаю, яку проводить керівництво компартії В'єтнаму.

Матриця зовнішньої політики В'єтнаму сфокусована в першу чергу на масштабній взаємодії з Китаєм. Загострення конфронтації з Китаєм небажаний сценарій розвитку відносин для В'єтнаму. В'єтнамська дипломатія прагне не акцентувати увагу на своїх розбіжностях з Китаєм, водночас домагаючись визнання певних інтересів В'єтнаму в регіоні.

Однак, попри ускладнення китайсько-в'єтнамських відносин, яке відбувається час від часу, міжпартійні відносини між КПВ і КПК залишаються надзвичайно тісними, тобто конфліктність і конкуренція не є єдиними характерними рисами політичного діалогу між сторонами. Основоположними консолідуючими факторами для обох сторін служать подібність політичних режимів і певна культурна ідентичність, що робить їх природними союзниками. Попри послаблення ролі ідеологічних догматів, комуністичні партії Китаю і В'єтнаму є надто близькими і контролюють найважливіші вектори розвитку двосторонніх відносин.

На сьогодні зв'язки між компартіями двох країн можна розглядати як самий ефективний канал політичної взаємодії. Для в'єтнамської компартії підтримка КПК має чимале значення, оскільки посилює її позиції у в'єтнамському суспільстві. Обидві сторони не втомлюються запевняти одна одну під час зустрічей на вищому рівні у братерській дружбі і стратегічному партнерстві [11].

Беручи до уваги конфуціанські постулати Китай і В'єтнам трактують свої відносини у форматі «шістнадцяти золотих ієрогліфів» (добросусідство і дружба, всебічне співробітництво, довгострокова стабільність, орієнтація на майбутнє). Отже,

сторони описують свій політичний діалог, у властивій конфуціанству манері [4, с. 77; 11].

В'єтнам і Китай, володіючи добре налагодженим механізмом організації обміну візитами на високому рівні, зобов'язалися використовувати часті візити як спосіб формування у відносинах прогресивного напрямку і доброзичливого, приязного клімату. У листопаді 2010 року був проведений в Ханой перший китайсько-в'єтнамський діалог з питань стратегічної оборони і безпеки. Практичним результатом конструктивного діалогу стала домовленість про створення гарячої лінії між двома міністрами оборони. Але незважаючи на те, що двостороннє співробітництво отримало офіційне оформлення, обидві країни ще мають пройти довгий і тернистий шлях, щоб встановити атмосферу взаємної довіри та знайти оптимальні алгоритми виважених зовнішньополітичних рішень.

В'єтнамські аналітики вважають, що політика Китаю щодо В'єтнаму не є прозорою та відкритою. На їх думку, вона направлена на приховування або маскуванню своїх справжніх інтересів [16].

Усвідомлюючи нові реалії, в'єтнамські діячі у сфері зовнішньої політики практикують відносини своєї країни з Китаєм на основі різноманітних парадигм: реалізму, складної взаємозалежності, соціалістичного інтернаціоналізму та асиметрії.

Політичний реалізм вважається панівною парадигмою, а його головний принцип – «баланс сил» залишається визначальним фактором стратегії В'єтнаму. Проте необхідно зазначити, що помітно зросло і значення трьох інших парадигм, особливо це спостерігалось в різні періоди в'єтнамської історії.

Під час холодної війни соціалістичний інтернаціоналізм був важливою, якщо не домінуючою парадигмою зовнішньої політики СРВ. Закінчення епохи конфронтації між Заходом і Сходом стало для В'єтнаму точкою відліку парадигми взаємозалежності. Поява асиметричної парадигми пов'язана з витоками формування китайсько-в'єтнамських взаємовідносин. Асиметрія, починаючи з часів промодерну, завжди була невід'ємним атрибутом та ключовим елементом еволюції відносин між Китаєм і В'єтнамом [20].

В'єтнам, враховуючи силовий характер міжнародних відносин, прагне застосовувати одночасно найрізноманітніші комбінації і стратегії для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей, що передбачають не в останню чергу зменшення ролі китайського фактора в районі Південно-Китайського моря.

Особливо гостро на порядку денному у В'єтнамі стоїть питання розробки стратегії стримування Китаю, який намагається поступово переформатувати простір навколо своїх кордонів, насамперед у південному напрямку. Слід врахувати той факт, що В'єтнам цінує свою незалежність, яка була здобута дорогою ціною, а слідування у фарватері зовнішньополітичного курсу як КНР так і США – домінуючих центрів сили є загрозою його суверенітету. Згідно вкоріненому стереотипу, найбільш небезпечною вважається сусідня держава, яка володіє потужним військовим і промисловим потенціалом [10, с. 302].

В'єтнамський уряд, обираючи стратегію «обмеження», наполягає на дотриманні мирного врегулювання спірних питань шляхом переговорів і використання норм міжнародного права. Для В'єтнаму як слабкішої сторони такий підхід є ефективним інструментом розвитку відносин з Китаєм. В'єтнам, концентруючись на зміцненні двосторонніх торговельно-економічних відносин, намагається надати розбіжностям другорядного значення [16].

На думку професора Університету Джорджа Вашингтона Амітая Еціоні компроміс з Китаєм не повинен сприйматися як політика умиротворення або одностороння поступка. Це слід розглядати під кутом реалізації інтересів обох сторін, що сприяло б глобальній стабільності [12].

Фахівець у сфері міжнародних відносин Евелін Гох визначає обмеження, посилаючись на країни Південно-Східної Азії, як «ряд стратегій, спрямованих на запобігання ситуації, в якій держави не можуть обрати простіші альтернативи, такі як балансування, об'єднання з сильнішою державою або нейтральність» [13].

Дослідник Брок Тессман стверджує, що «існуючі випадки використання стратегії обмеження акцентують увагу на шляхах, завдяки яким держави другого рівня і малі держави намагаються уникнути надмірної залежності від однієї великої держави. Поняття обмеження використовується для осмислення прагнень багатьох держав Південно-Східної Азії обрати середній шлях у відносинах з Китаєм і США» [17].

Через небезпеку спільного кордону з Китаєм і відповідно геополітичну уразливість, В'єтнам намагається диверсифікувати свої відносини і поглибити партнерство з ключовими країнами, при цьому не створюючи серйозних підстав для дратування Китаю.

В'єтнамська дипломатія в ХХІ ст. здійснила чималий прорив у напрямку налагодження стратегічного співробітництва з впливовими державами Протягом 2000–2013 рр. В'єтнаму вдалось встановити стратегічне партнерство з Росією (2001), Японією (2006), Південною Кореєю (2009), Іспанією (2009), Великобританією (2010), Німеччиною (2011), і Італією, Францією, Сінгапуром, Індонезією і Таїландом (2013). У 2013 р. реальна ефективність політичної діяльності офіційного Ханоя проявилась у встановленні повноцінних партнерських відносинах з Австралією і США [16].

Зовнішньополітичний курс В'єтнаму на зближення зі США, продиктований його національними інтересами, має на меті відновлення рівноваги в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Налагодження тісних і приязних відносин з Вашингтоном на думку в'єтнамського керівництва спроможне створити протидію лідерським амбіціям Китаю в Південно-Китайському морі.

В'єтнамсько-американські відносини отримали потужний імпульс розвитку після того як в липні 2013 року з офіційним візитом США відвідав президент В'єтнаму Чіонг Тан Шанг. Встановлення у 2013 р. рамок всебічного партнерства створило не тільки важіль для розвитку структур двостороннього співробітництва а й стало прямим свідченням здатності В'єтнаму балансувати на лінії між двома глобальними центрами сили – США і Китаєм. [16].

Однак, зміцнення контактів В'єтнаму зі США, не є свідченням ігнорування Ханоем співпраці з іншими впливовими суб'єктами міжнародних відносин. В'єтнам тим самим прагне в системі геополітичних координат досягнути більш збалансованої позиції.

Загалом в'єтнамська стратегія обмеження складається з декількох основних компонентів: економічний прагматизм, тобто поглиблення двосторонньої економічної співпраці; розширення і поглиблення різних двосторонніх механізмів для встановлення взаємної довіри і розвитку співпраці; жорстке балансування, тобто проведення військової модернізації, з метою утримання Китаю від агресивних дій; м'яке балансування, що передбачає заохочення участі в багатосторонніх інституціях і поглиблення відносин з великими державами [16].

Отже, на тлі мінливої міжнародної ситуації Ханой вимушений вдаватися до політики лавірування між основними світовими полюсами сили. Щоправда при будь-якому варіанті існує висока ймовірність стати жертвою глобальної політики.

Спроби В'єтнаму отримати перевагу за рахунок балансування між двома потугами спроможні викликати напруження у відносинах з ними та руйнацію позитивних ефектів протилежно спрямованих векторів зовнішньої політики.

По відношенню до Китаю у В'єтнамі за останні 2 тис. років склалася певна історична закономірність. Уроки в'єтнамської історії свідчать, що стабілізація і економічний підйом Китаю завжди становили загрозу національній безпеці В'єтнаму, що активує стратегему «дружити з дальнім, щоб протистояти ближньому». Цим і

пояснюється прагнення Ханоя співпрацювати з США, що підвищує шанси Вашингтона у боротьбі за вплив в регіоні. Цілком ймовірно, що продумане використання фактора В'єтнаму може кардинально вплинути на дії КНР в південному напрямку [10, с. 302].

В'єтнаму, який володіє обмеженим потенціалом для конфронтації з Китаєм, цілком проблематично збалансувати відносини з ним, заручившись навіть підтримкою США, відносини з якими успішно розвиваються, попри всі труднощі і ускладнення. Але динаміка і масштаб співпраці між В'єтнамом і США мають певні обмеження. В'єтнам щоб не потрапити в стан залежності від США і уникнути напруженості у відносинах з Китаєм змушений проводити дуже складну політику балансування між двома глобальними потугами.

В'єтнам і Китай не розглядають нормалізацію відносин з 1991 р. як повернення до стратегічного союзу 1950–1975 рр. Нормалізація відносин лише підвела ризику під десятиліттям ворожості, яке фактично не принесло жодній зі сторін позитивних результатів. Нормалізація китайсько-в'єтнамських відносин з 1991 р стала новою ерою мирних, але не близьких взаємин. З 1999 р. ці відносини, перевищивши очікування, перейшли від фази обережної нормалізації до фази більш інтегрованих форм співпраці, що створило умови для формування надійних і довгострокових стосунків.

Китай і В'єтнам розглядають сформовані між ними відносини з різних позицій. Кожна сторона, володіючи власним набором правил взаємодії, інтерпретує поведінку іншої з погляду своєї стратегії. В результаті це викликає не тільки подив з боку обох сторін, а й породжує критичну думку і недовіру один до одного. Незважаючи на це з 1999 року обидві сторони все ж були впевнені в тому, що активізація відносин, розширення рамок співпраці надмірно вигідна обом [24, с. 8].

Держави-сусіди – Китай і В'єтнам безсумнівно мають ряд причин для невдоволення один одним, які можуть стати серйозною перешкодою на шляху мирного врегулювання територіальних проблем і встановлення загальних аксіологічних установок.

У періоди ворожості Китай прагнув вирішити територіальні розбіжності на свою користь з позиції сили. Але Китай переоцінивши свої можливості, не зумів нав'язати В'єтнаму відносини домінування та підпорядкованості.

В'єтнам зазвичай не розглядається у свідомості Китаю як головна загроза або головна небезпека. Однак на даний момент В'єтнам чи не єдина країна в АСЕАН, зі збройними силами та позицією якої Китай змушений рахуватися [24, с. 9]. .

В силу свого унікального географічного положення В'єтнам становить чималий геополітичний інтерес для Китаю, який прагне реалізувати гео економічну ініціативу «Один пояс – один шлях». В дипломатичній архітектоніці Китаю відносини з В'єтнамом займають особливе місце, оскільки він залишається одним із провідних членів АСЕАН, важливим ринком сбуту китайської продукції, а також однією з країн, яка здійснює чималий вплив на район Південно-Китайського моря.

З огляду на це Китай прагне утримати В'єтнам в орбіті своєї політики і посилити свій вплив в басейні Південно-Китайського моря. Щоб реалізувати ці суперечливі цілі Китаю необхідно щодо В'єтнаму проводити виважену і обережну політику, яка могла б запобігти ескалації конфлікту.

Як переконливо свідчить історична практика В'єтнам можна сприймати як в якості країни не позбавленої власної політичної волі, так і в якості своєї регіональної протизаги. У регіональному геополітичному балансі сил В'єтнам відіграє помітну роль, яку набуває в якості певної проекції глобальних інтересів.

В'єтнам досягає великого значення в очах Китаю тільки тоді, коли це пов'язано з глобальними загрозами та викликами. У цілому Китай розглядає В'єтнам як незначного гравця міжнародних відносин. В'єтнам прагне переконати Китай в протилежному і змусити його рахуватися з ним. Він залишається незначною загадкою для азійського велетня – Китаю, який часто пояснюється з ним в односторонньому порядку,

посилаючись на мінливість в'єтнамського характеру. Ханой розглядає Китай як країну, яка здатна використовувати в тій чи іншій мірі маніпулятивний вплив на В'єтнам.

В'єтнамське керівництво сприймає Китай у якості потужного північного гіганта, від політичної волі якого значною мірою залежить фатальне прийняття рішення про війну. В'єтнам потребує миру з Китаєм більше, ніж Китай потребує миру з ним, але якщо він задовольнить територіальні домагання Китаю він втратить свою національну сутність і пониження статусу на міжнародній арені.

В'єтнам, прагнучи миру з Китаєм, з тривогою сприймає безконтрольний контакт з ним, і рішучі дії В'єтнаму на будь-який загрозливий жест з боку Китаю, можуть похитнути геополітичні інтереси В'єтнаму і поставити під сумнів його суверенітет [24, с. 9].

Силова асиметрія, географічна близькість та непросте історичне минуле змушують В'єтнам бути чутливим до будь-яких змін китайської зовнішньої політики, навіть незначних.

Підхід В'єтнаму до Китаю формується завдяки складному поєднанню геополітичних, економічних, історичних та культурних чинників, які складаються в глибоку амбівалентність щодо швидко зростаючої потуги Китаю. Незважаючи на цю складність, в'єтнамська політика стосовно Китаю протягом останніх двох десятиліть була детермінована в основному прагматичними міркуваннями, що призвело до поступового зближення між державами і поглиблення двосторонніх відносин

Компромісна політика в'єтнамського керівництва щодо Китаю направлена на прийняття конструктивних рішень, що мають віддзеркалювати політичний прагматизм В'єтнаму.

В'єтнамські стратегії обмеження і компромісу є основою зовнішньої політики В'єтнаму. Ці обережні ненаступальні стратегії коригуються відповідно до дій Китаю. Масштаб змін може варіюватися в залежності від того, наскільки В'єтнам є вразливим для будь-якого впливу з боку Китаю [16].

Цілком очевидно, що В'єтнам беручи за основу цивілізаційні інструменти розв'язання протиріч, волів би уникнути збройного зіткнення з Китаєм, військові можливості якого переважають в'єтнамські в рази.

Висновки. Отже, динаміка розвитку асиметричних відносин між Китаєм і В'єтнамом свідчить, що в умовах турбулентності зовнішнього середовища вектори еволюції взаємодії між ними далекі від однозначного визначення.

Незважаючи на певні досягнення у сфері розбудови відносин, Пекін і Ханой ще не готові вивести свої взаємини на якісно новий рівень. Даються взнаки не лише історичні образи а й наростання елементів конфліктності в еволюції проблеми Південно-Китайського моря. Тому в нинішній час відносини між країнами можна трактувати як холодно-нейтральні.

Напруженість у відносинах між сторонами, зумовлена фрустраціями і суперечностями, породжує антагонізм, невдоволення, піддаючи світ небезпеці. Не вирішена проблема може послужити тестом на випробування сили, якщо суперники не переформулюють свої вимоги по відношенню один до одного.

За останні роки політика В'єтнаму щодо Китаю не зазнала радикальних змін. В'єтнам, який прагне до більш адекватного наближення до реальності і надалі дотримується багатовекторної політики. Але зростання військово-силового аспекту конфліктності між В'єтнамом і Китаєм вимагає від в'єтнамської сторони негайного осмислення шляхів запобігання конфлікту і розв'язання усього комплексу протиріч без силового впливу.

Стрімкий темп і фундаментальний характер геополітичних трансформацій створюють для Китаю і В'єтнаму, поряд із серйозними викликами і ризиками, одночасно і нові горизонти можливостей.

Попри розрив у системі цінностей і національних інтересів, посилення протиріч на полі розбіжностей, китайсько-в'єтнамські відносини динамічно розвиваються і еволюціонують і їх співпраця певною мірою ґрунтується на пошуку компромісів, спільних точок дотику позицій та взаємоприйнятних рішень.

Список використаних джерел

1. Канаев Е. А. Проблема Южно-Китайского моря: Новые категории анализа / Е. А. Канаев // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. – 2017. – № 35. – С. 32–44.
2. Колотов В. Н. Восточноазиатская дуга нестабильности и геополитическое измерение территориальных споров в Южно-Китайском море / В. Н. Колотов // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. – 2013. – № 21. – С. 23–35.
3. Колотов В. Н. Основные проблемы региональной безопасности на южном фланге восточноазиатской дуги нестабильности в 2015 г. / В. Н. Колотов // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. – 2015. – № 27. – С. 23–32.
4. Локшин Г. М. Вьетнамо-китайские отношения: Тирания географии и здравый смысл / Г. М. Локшин // Юго-Восточная Азия: Актуальные проблемы развития. – 2013. – № 21. – С. 77–100.
5. Локшин Г. М. Южно-Китайское море: трудный поиск согласия / Г. М. Локшин // М.: ИДВ РАН, 2013. – 239 с.
6. Локшин Г. М. Обострение кризиса в Южно-Китайском море в 2014 году / Г. М. Локшин // Вьетнамские исследования. Выпуск 5. Национальные интересы и традиции Вьетнама. – М.: ИДВ РАН, 2015. – С. 97–119.
7. Мосяков Д. В. Конфликт в Южно-Китайском море и возможные пути его разрешения / Д. В. Мосяков // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. – 2013. – № 21. – С. 16–22.
8. Мосяков Д. В. События в Южно-Китайском море как угроза региональной стабильности и безопасности / Д. В. Мосяков // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. – 2018. – Том I., № 2 (39) – С. 5–12.
9. Мурашёва Г. Ф. Курс КНР в ЮВА и Южно-Китайском море: дань традиции или ответ на вызовы времени? / Г. Ф. Мурашёва // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. – Вып. XVIII. – М.: ИВ РАН, 2012. – С. 26–56.
10. Основные тенденции политического и экономического развития стран современной Азии и Африки. Коллективная монография. /Отв. ред. В. Н. Колотов. – СПб.: СПбГУ, Восточный факультет; Изд-во «Студия НП-Принт», 2011. – 368 с.
11. Цветов А. Любовь и ненависть в отношениях Вьетнама и Китая. – 2016. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://lenta.ru/articles/2016/08/15/complicated_relations/
12. Etzioni Amitai. Accommodating China / Amitai Etzioni // Survival. – 2013. – Vol. 55, No. 2. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.researchgate.net/publication/263063214_Accommodating_China
13. Foot Rosemary. Chinese Strategies in a US-hegemonic Global Order: Accommodating and Hedging / Rosemary Foot // International Affairs. – 2006. – Volume 82, No. 1, January. – P. 77–94.
14. Fravel Taylor. Strong Borders, Secure Nation: Cooperation and Conflict in China's Territorial Disputes / Taylor Fravel // Princeton University Press. – 2008. – 408 p.
15. Kissinger H. China: Containment Won't Work / H. Kissinger //The Washington Post. – June 13, 2005.

16. Nguyen Thanh Trung. Accommodate the Dragon: Vietnam's Enduring Asymmetric Entanglements with China. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://aacs.cuny.cuny.edu/2014conference/Papers/Nguyen%20Trung.pdf>
17. Tessman Brocke. System Structure and State Strategy: Adding Hedging to the Menu / Brocke Tessman // Security Studies. – 2012. – Vol. 21, No. 2. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09636412.2012.679203>
18. Thayer, Carlyle A. Chinese Assertiveness in the South China Sea and Southeast Asian Responses / Thayer, A. Carlyle // Journal of Current Southeast Asian Affairs. – 2011. – No 2. – P. 77–104.
19. Thayer Carlyle A. The Tyranny of Geography: Vietnamese Strategies to Constrain China in the South China Sea / Carlyle A. Thayer // Contemporary Southeast Asia. – 2011. – Vol. 33, No. 3, December. – P. 348–369.
20. Vuving Alexander. Strategy and Evolution of Vietnam's China Policy: A Changing Mixture of Pathways / Alexander Vuving // Asian Survey. – 2006. – Vol. 46, No. 6, November/December. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1695196
21. Womack B. How size matters: The United States, China and asymmetry / Brantly Womack // Journal of Strategic Studies. – 2001. – Volume 24, Issue 4. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.people.virginia.edu/~bw9c/Publications/ArticlesandChapters/2001a.pdf
22. Womack B. Asymmetry and Systemic Misperception: China, Vietnam and Cambodia during the 1970s asymmetry / Brantly Womack // The Journal of Strategic Studies. – 2003. – Vol. 26, No. 2, June. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390412331302995>
23. Womack B. Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity / Brantly Womack // Journal of Contemporary China. – 2004. – 13(39), May. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://pdfs.semanticscholar.org/ed61/fecb11d32e3eda43377b76c31d4799483056.pdf>
24. Womack B. China and Vietnam: the Politics of Asymmetry / Brantly Womack // New York: Cambridge University Press, 2006. – 281 p.
25. Womack B. Vietnam and China in an Era of Economic Uncertainty / Brantly Womack // The Asia-Pacific Journal. – 2009. – Vol. 7, Issue 36, No. 2, September. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://apjjf.org/site/view/3214>.
26. Womack B. Asymmetry and China's Tributary System / Brantly Womack // Oxford Journals Social Sciences Chinese Journal of International Politics. – 2012. – Vol. 5, Issue 1, March. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://academic.oup.com/cjip/article/5/1/37/343602>.

References

1. *Kanaev E. A.* (2017) 'Problema Yuzhno-Kitayskogo morya: Novye kategorii analiza' [The South China Sea Problem: New Analysis Categories], *Yugo-Vostochnaya Aziya: aktual'nye problemy razvitiya* 35: 32–44.
2. *Kolotov V. N.* (2013) 'Vostochnoaziatskaya duga nestabil'nosti i geopoliticheskoe izmerenie territorial'nyh sporov v Yuzhno-Kitayskom more' [East Asian arc of instability and geopolitical dimension of territorial disputes in the South China Sea], *Yugo-Vostochnaya Aziya: aktual'nye problemy razvitiya* 21: 23–35.
3. *Kolotov V. N.* (2015) 'Osnovnye problemy regional'noy bezopasnosti na yuzhnom flange vostochnoaziatskoy dugi nestabil'nosti v 2015 g.' [The general problems of regional security in the South flank of the East Asian arc of instability in 2015], *Yugo-Vostochnaya Aziya: aktual'nye problemy razvitiya* 27: 23–32.

4. *Lokshin G. M.* (2013) 'V'etnamo-kitayskie otnosheniya: Tiraniya geografii i zdravyy smysl' [Vietnamese-Chinese Relations: Tyranny of Geography and Common Sense], Yugo-Vostochnaya Aziya: Aktual'nye problemy razvitiya 21: 77–100.
5. *Lokshin G. M.* (2013) 'Yuzhno-Kitayskoe more: trudnyy poisk soglasiya' [South China Sea: a difficult search for agreement], M.: IDV RAN: 239 s.
6. *Lokshin G. M.* (2015) 'Obostrenie krizisa v Yuzhno-Kitayskom more v 2014 godu' [The aggravation of the crisis in the South China Sea in 2014], V'etnamskie issledovaniya. Vypusk 5. Nacional'nye interesy i tradicii V'etnama, M.: IDV RAN: 97–119.
7. *Mosyakov D. V.* (2013) 'Konflikt v Yuzhno-Kitayskom more i vozmozhnye puti ego razresheniya' [The Conflict in the South China Sea and Possible Ways to Resolve It], Yugo-Vostochnaya Aziya: aktual'nye problemy razvitiya 21: 16–22.
8. *Mosyakov D. V.* (2018) 'Sobytiya v Yuzhno-Kitajskom more kak ugroza regional'noj stabil'nosti i bezopasnosti' [Developments in the south China Sea as a threat to regional stability and security], Yugo-Vostochnaya Aziya: aktual'nye problemy razvitiya Tom I., 2 (39): 5–12.
9. *Murashyova G. F.* (2012) 'Kurs KNR v YUVA i Yuzhno-Kitajskom more: dan' tradicii ili otvet na vyzovy vremeni?' [China's course in Southeast Asia and the South China Sea: a tribute to tradition or a response to the challenges of time], Yugo-Vostochnaya Aziya: aktual'nye problemy razvitiya. Vyp. XVIII, M.: IV RAN: 26–56.
10. 'Osnovnye tendencii politicheskogo i ehkonomicheskogo razvitiya stran sovremennoj Azii i Afriki' (2011) [The main trends in the political and economic development of countries in modern Asia and Africa], Kollektivnaya monografiya. Otv. red. V. N. Kolotov. SPb.: SPbGU, Vostochnyj fakul'tet; Izd-vo «Studiya NP-Print»: 368 s.
11. *Cvetov A.* (2016) 'Lyubov' i nenavist' v otnosheniyah V'etnama i Kitaya' [Love and Hate in Vietnam and China Relations]. Available at: <https://lenta.ru/articles/2016/08/15/complicated_relations/>
12. *Etzioni Amitai.* (2013) 'Accommodating China', Survival, Vol. 55, No. 2. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/263063214_Accommodating_China>
13. *Foot Rosemary.* (2006) 'Chinese Strategies in a US-hegemonic Global Order: Accommodating and Hedging', International Affairs, Vol. 82, No. 1, P. 77–94.
14. *Fravel Taylor.* (2008) 'Strong Borders, Secure Nation: Cooperation and Conflict in China's Territorial Disputes', Princeton University Press, 408 p.
15. *Kissinger H.* (2005) 'China: Containment Won't Work', The Washington Post, June 13.
16. Nguyen Thanh Trung. Accommodate the Dragon: Vietnam's Enduring Asymmetric Entanglements with China. Available at: <<https://aacs.cuny.cuny.edu/2014conference/Papers/Nguyen%20Trung.pdf>>
17. *Tessman Brocke* (2012) 'System Structure and State Strategy: Adding Hedging to the Menu', Security Studies, Vol. 21, No. 2. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09636412.2012.679203>>
18. *Thayer Carlyle A.* (2011) 'Chinese Assertiveness in the South China Sea and Southeast Asian Responses', Journal of Current Southeast Asian Affairs, No 2, P. 77–104.
19. *Thayer Carlyle A.* (2011) 'The Tyranny of Geography: Vietnamese Strategies to Constrain China in the South China Sea', Contemporary Southeast Asiam, Vol. 33, No. 3, December, P. 348–369.
20. *Vuving Alexander* (2006) 'Strategy and Evolution of Vietnam's China Policy: A Changing Mixture of Pathways', Asian Survey, Vol. 46, No. 6, November/December. Available at: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1695196>
21. *Womack B.* (2001) 'How size matters: The United States, China and asymmetry', Journal of Strategic Studies, Volume 24, Issue 4. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390108437858>>
22. *Womack B.* (2003) 'Asymmetry and Systemic Misperception: China, Vietnam and

- Cambodia during the 1970s', *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 26, No.2. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390412331302995>>
23. *Womack B.* (2004) 'Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity', *Journal of Contemporary China*, 13(39), May. Available at: <<https://pdfs.semanticscholar.org/ed61/fecb11d32e3eda43377b76c31d4799483056.pdf>>
24. *Womack B.* (2006) 'China and Vietnam: the Politics of Asymmetry', New York: Cambridge University Press, 281 p.
25. *Womack B.* (2009) 'Vietnam and China in an Era of Economic Uncertainty', *The Asia-Pacific Journal*, Vol. 7, Issue 36, No. 2, September. Available at: <<https://apjpf.org/site/view/3214>>
26. *Womack B.* (2012) 'Asymmetry and China's Tributary System', *Oxford Journals Social Sciences Chinese Journal of International Politics*, Vol. 5, Issue 1. Available at: <https://academic.oup.com/cjip/article/5/1/37/343602>.